

הלכות פסח סימן תעה

אכילת מרור, (כו) ובטבול השני יטבולנו בתרסת ויאכלנו (כח) בלי ברכה: ג (כט) מפלע מצה (יג) יצא, אכל אם פלע מרור לא יצא, (ל) דטעם מרור בעיניו וליפא. ונאכלו אם פלע מצה ומרור כפאחד, (לא) ידי מצה (יד) יצא ידי מרור לא יצא. יאם ברכם (לב) בסיב ובלעו, אף ידי מצה לא יצא, (לג) לפי שאין דרך אכילה בכף: ד אכל מצה (לד) בלא כונה, (לה) כגון שאנסוהו זכרים או לסטים לאכל, (לו) יצא ידי חובתו, פינן שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא חייב באכילת מצה; (לי) *אכל אם תהי סבור שהוא הל או שאין זו מצה, (עו) *לא יצא: ה *אכל פזית מצה והוא נכפה בעת שטוהו

מ שם פגאנ ג שם
ס ראש השנה כ"ח
ע פירש ר"י שם לטי
מאי ותיקא לן כהה
צריכות כפ"ה טו
בטס תרמכ"ה
בכרמא קרא"ע
השנה שם

שערי תשובה

טעמא וברכה, וכן בברכה שעשין זכר למקדש מחלל אינו דאינו סבור עליו אמ"ה אינה פחותה מכבודו, ע"ש: שאינו נאכל חי, ע"כ מברכין בשעת הטבול כשהוא נעל אכילת מרור, ע"ש: (יג) יצא, אכל לכתחלה יש ללפסו עד שהוא מרסס ואח"כ יכליע, כמו במרור, ועמ"ס: (ק) יצא, ולא אמרין דמבטל לה הפרוד לפעה, פינן שלא לצפן כפסד, אכל הלוטס מצה ומרור באתר לא יצא, ומרור בזמן תהי דרפנן ומצה דאורקתא ומבטל מרור למצה, כ"ס בקמרא, מ"א, ע"ש: (טו) לא יצא, אפלו קליל שני לא יצא, ובמרור אף אם לא ידע שהוא מרור או שהוא סבור שהוא הל

באר היטב

מרור ולא בפחיא, כמו בפלפלין שנתכאר בסימן ר"ב דאין מברכין עליו, עכ"ל, ע"ש, והח"י חולק עליו וקמב דהכל מיני מרור מברכין כשהיא אף שאינו נאכל חי, ע"כ מברכין בשעת הטבול כשהוא נעל אכילת מרור, ע"ש: (יג) יצא, אכל לכתחלה יש ללפסו עד שהוא מרסס ואח"כ יכליע, כמו במרור, ועמ"ס: (ק) יצא, ולא אמרין דמבטל לה הפרוד לפעה, פינן שלא לצפן כפסד, אכל הלוטס מצה ומרור באתר לא יצא, ומרור בזמן תהי דרפנן ומצה דאורקתא ומבטל מרור למצה, כ"ס בקמרא, מ"א, ע"ש: (טו) לא יצא, אפלו קליל שני לא יצא, ובמרור אף אם לא ידע שהוא מרור או שהוא סבור שהוא הל

באר הלכה

אכילה תשובה, והיא אחשבה רחוקה לאכלו פטוח שהוא, ועל"ז יש לברך עליו ברכה הראויה לו דהנהו 'בורא פרי האדמה', ועל-כ"פ פנים 'שהכל' בודאי צריך לברך עליו⁶³, וכן נוטה דעת הגאון רבי עקיבא איגר בחידושי, ענין שם: * כגון שאנסוהו זכרים וכו'. במשקבחות ונה, בפתיחה הכוללת הלך ג אוח ה, סתפס באנסוהו לאכל מרור, יש לומר דלא יצא פינן שהוא טר ומזיק ואינו נהנה, ושני מה שכתבנו בבאר הלכה דבור הטתחיל 'בטבול': * אכל אם תהי סבור שהוא חל, וכהה אפלו למאן דאמר טעות אין צריכות כונה נמי לא יצא, והנה שמוכה ב"ר"ן לפי סברת הרא"ה ודבירא לה בעלמא דמעות אין צריכות כונה, וכן מבאר להק"א בדברי רא"ה, טובא בספר יבין שמועה לתרשב"ץ, ודע, דרבנו יצחק בשם התוספות פליג על זה, ודדעתיהו אם נמא בעלמא טעות אין צריכות כונה, אפלו סבור שהוא חמץ נמי יצא, וד"נא, לדינן אין להקל בזה מאחר דאנן פסקינן בלאו הכי מצות צריכות כונה, אלא משום דמצינו לתרמכ"ס שהעתיק לטא דאבוה דשמואל, ומכרתינן אנו לחלק דבמ"ד דאכילה שאני, ודי לנו להקל משום סברא זו רק מה שמצינו להק"א ולא בשלא ידע פלל שהלם פסח או שאין זו מצה, דאפשר דהנה לא מנחי סברא דהנהו גרונו: * לא יצא, עין בחקיעלב שרעתי, דבמרור אף אם לא ידע שהוא מרור או שהוא סבור שהוא הל חמץ יצא, ועקר סברתו, דמלתא דרפנן לכלי עלמא לא בעי כונה, ולפי מה שכתבנו לעיל בסימן ס במשנה ברורה בשם

משנה ברורה

על אכילת מרור' (כז) ואוכל מפניו מעט לשם (כט) ב"פס, (ואינו יכול לאכל לשם מצות מרור, דלכתחלה בעינן מצה והדר מרור, כדכתיב "על מצות ומרורים" וכו'). ומכל מקום הברכה אינה לבטלה, שכתבנו אותה (כ"י) כדי לאכל המרור שאחר המצה, והנהגה (כז) לא חשיב הפסקה⁶⁴, ובלבד (כח) שלא יפסיק בדבורים אחרים: (כז) ובטבול השני יטבולנו וכו'. הינו, אכילת מרור שאחר פזית מצה יטבולנו בתרסת, דכתיב שקמור זה אוכל כדי לקיים מצות מרור, צריך לטבול בתרסת וכדין מרור בעלמא, וצריך לאכל גם כן פזית מטעם זה: (כח) בלי ברכה, שצ"ע בברכת 'בורא פרי האדמה' ויעל אכילת מרור' שברך על אכילת מרור הראשונה, ודע, דהרבה (כט) פוסקים חולקים על זה, ולידיהו טפי עדיף בזה לכונן באכילת מרור הראשונה לקיים מצות מרור פינן שקמור אף א"ש קדשוני וכו', ולידיהו חייב לאכל או פזית ולטבול בתרסת כדין מרור, ומרור השני שאוכל בלא ברכה הוא לשם ב"פס בעלמא ואינו מחייב לאכל פזית, ואין צריך לטבול בסופן דנקא בתרסת, ובחמץ או מ"טלה נמי סגי, (ג) וקדלעיל בסימן חנני לענין ב"פס: ג (כט) פלע מצה, יצא, בדיעבד, דגם זה מקרי

אכילה, אף-ע"פ-י שלא לעסוק ולא הרגיש טעם מצה, ואף-ע"פ-ג דנחבטל טעם מצה, אלקא צריך טעם מצה: (ה) יש לומר, דהתם גרע משום דהפת בעצמה אכנה טעם מצה, אכל הקא יש בה טעם אלא שהוא לא הרגיש הטעם בפיו, ומכל מקום כל זה בדיעבד, אכל לכתחלה (ג) יש ללעס אותה עד שירגיש הטעם בפיו: (ל) דטעם מרור בעינן, שירגיש המרירות בפיו, וכו' ל"יגמרו את תיהם": (לא) ידי מצה יצא, ולא אמרין דמבטל לה הפרוד למצה וכג"ל בסערי-קטן טו, (נג) ולא שנה בטול אלא כשלוטעסן ומתערבין ביניה, אכל בזה שלא לעסן, כל חד וחד לחודיה קאי: (לב) בסיב, היא הקלפה הנדל סביב הדקל: (לג) לפי שאין וכו', ואם כרף המצה בדר-מאכל ובלע, יצא אף-ע"פ-י שיש הפסק בין המצה לגרונו, פינן ששניהם מיני מאכל, דרף אכילה בכרף⁶⁴ [פרי"ח]: ד (לד) בלא כונה, ואף-ע"פ-ג דמצינן צריכות כונה, קדלעיל בסימן ס סע"ף ד, וכל-שכן שפ"י הך דאינו רוצה לאכל הרי בודאי אינו מתכוון לצאת ידי המצוה? מרצה המפרשים, דהמ"ד דאכילה שעל-פירחו נהנה גרונו עדיף טפי ובמתכוון דמ"ס⁶⁵, ודע, (לד) דכטה פוסקים חולקין על זה וסבירא להו, דלפי מאי דנקמא לן דמצות צריכות כונה אין לחלק בין מ"ד דאכילה לשאר מצות, וכל שלא נתכוון באכילה לצאת ידי המצוה לא יצא, וכן פסק הג"ר תד"ש: (לה) כגון שאנסוהו עב"ם וכו', וכל-שכן היכא שספאווהו (לו) ישראל לאכל כדי לקיים מצות מצה ד"צא: (לו) יצא ידי חובתו פינן וכו', ומכל מקום היכא (לו) שאומר בפרוש שמכוון שלא לצאת ידי המצוה, בנה אפשר דגרע טפי אף שנתנה גרונו, ולא יצא: (לז) אכל אם תהי סבור וכו', פינן (ל) שלא ידע

שער הצינן

(כז) תוספות בסוגין ודפ"ק קב נטור בסימן תענ וכן בענינו, מרמב"ם על טבול שני שיתקבלנו בתרסת, מקלל בטבול ראשון אין צריך משום שהוא לשם ב"פס בעלמא, וכן הוא ג"כ דעת העשור דף קלו, ומרמב"ם מקצתו מפני טבול סימן חכב, וכן הפוסקים הפרי הנ"ל: (כח) ולא לקיים המצוה [פמ"ג]: (כז) תוספות דף קכ ועשור דף קלו, ובתוספות דף קטו פתבו עוד דמועלת הברכה מאחר שאוכל מפניו מעט: (ס) עשור בדרך קלד: (כט) עש"ט: (לט) ומכ"כ במלחמות ור"ן בסוגיא ונשב"ץ ב"בין שמועה, וכן משמעות ב"ש"י ונשב"ם שכתבו דטבול שני הוא רק כדי לקיים שני טבולים, והנהו שכתב ספרי-מגדים ונזכר-שלוש וכן טשטמות הר"ף, אלא שצריך עיון על ד"א"ש שהעתיק דברי הר"ף, ובאות כה העתיק דברי רבנו יונה, שהוא סבור דהכי השור בסימן תענ: (ל) וצ"ע בפרי מגדים מה שכתב עור בנה⁶⁶: (לא) מגן אבהתם וט"ו: (לב) מגן אבהתם בשם רשב"ם: (לג) ר"ן ותוספות: (לד) תוספות בנה קטו ות"א"ש ב"בית הר"ף בנה ג דראש-השנה, וכן כל ימר הפוסקים דסבירא להו דמצות אין צריכות כונה מקדוהו טכא דאבוה דשמואל, אלקמא דלא סבירא להו לחלק בזה, והנה המגיד ג"כ מן מקטפס דאילי טעות-סופר יש בדברי הרמב"ם: (לכ) עין בספר פסח חמרים בראש השנה דף כח: (ל) עין בבית-יוסף סימן תפסס ובבית-מאיר ובפרי מגדים בענינו ששאר בנה בצריך עיון, ותנינו אפלו בלא אנטוהו, פינן שהוא מתכוון להק"א שלא לצאח: (ל) עין באור הלכה מה שכתבנו בשם ר"ב שמועה לרשב"ץ שמביא סברא זו אפלו למאן דאמר מצות אין צריכות כונה, וכן הוכחנו לעיל בסימן ס בבאר הלכה:

הלכות פסח סימן תעה תעו

ביאורים ומוספים

(הגדה של פסח הלילה הזה עמי 19). מאידך, דעת הגר"מ פיינשטיין (הגדה של פסח קול דודי יד ז) שאין משערין אלא משעת תחילת הבליעה, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פט"ו תשובה יג) שאין הלעיסה בכלל חשבון הזמן של כ"ד אכילת פרס.

[משנ"ב ס"ק מג]

מהו שיעור פסח?⁴¹

41) שם (ס"ד) כתב השר"ע, ששיעורו הוא ארבע ביצים ויש אומרים שלש ביצים שוחקות, וכתב המשני"ב שם (ס"ק ח) שבכל הרינים דאורייתא הולכים אחר המחמיר ובימים הרבנן אחר המיקל. והשיעור של 'כדי אכילת פרס', כתב לעיל (ס"י פא ס"ק ג) שהוא לפי אפשרות האכילה של אותו מאכל, ואפילו מאכל הנועד לתניקות, משערים לפי מה שיכול גדול לאכול מאותו הזמן.

ושיעור הזמן, דעת החזו"א (שיעורין של תורה), שיעורי המצות אות ל) שנכון לכתחילה לחוש למה שצ"ד החתם סופר שלא ישהה יותר משתי דקות, ועל כל פנים יזהר שלא ישהה באכילת הכוית יותר מארבע דקות. ובשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד ס"י מא) כתב לענין ברכת המזון ששיעורו פחות משלש דקות. והערוך השלחן (ס"י רב ס"ח) כתב ששיעורו שלש או ארבע דקות. והכף החיים (ס"י ר"י ס"ק ח) כתב שיש לחוש ולהחמיר בשיעור של ארבע דקות שהוא השיעור שרגילים לנהוג בו. וכן הורה הרב מבריסק (הגדת מבית ל"ח עמי קצ"ג), וכן כתב הגר"ח נאה (שיעורי תורה ס"י ג ס"ח). וכן דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פני"ד הע' קל, הליכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות פ) שלכתחילה יש לשער כ"ד אכילת פרס בשיעור של ארבע דקות, שהוא השיעור שנוהגים הבריאים לשער בו. אמנם לגבי קטן חולה, אפשר להקל שיכולים לאכול בשיעור הגדול של כ"ד אכילת פרס, שהוא תשע דקות. ובקצות השולחן (ס"י לו בדה"ש ס"ק ד) כתב ששיעורו הוא שבע דקות ויש אומרים שש דקות. ובשו"ת אור לציון (ח"ג פט"ו תשובה יג) כתב, שלכתחילה יאכלנו בתוך ארבע דקות, וקטן או חולה שקשה להם לאכול מהר, יאכלו תוך שש דקות, ואם קשה להם יאכלו תוך שבע דקות, ולפחות בתוך תשע דקות.

[משנ"ב ס"ק מד]

אָפּאָ בּלִילָה הָרֵאשׁוֹן?⁴²

42) ואפילו אחר שאכל את שיעור הכוית, כתב הבי"ח (ס"י תעב ד"ה השמש) שבליילה הזה בכל אכילת מצה מקיים מצות עשה מן התורה והכל הוא מצוה אחת, וביאר בשו"ת אור לציון (ח"ג פט"ו תשובה יד) שהוא בגדר ריבוי בשיעורין במצות עשה, והוסיף, שלפיכך לא ירבה בלילה זה באכילת שאר מאכלים, כדי שיוכל לקיים מצוה זו.

[משנ"ב ס"ק מה]

מָצָה אֵיפָא לְאָכַל מָצָה פֶּלַ שְׂפָקָה?⁴³

43) והשיעור של האכילה בשאר הימים כדי שיחשב אכילת מצוה, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני פסח פ"ז ס"ק בג) שמסתבר שהוא דוקא בשיעור כוית.

[משנ"ב ס"ק מו]

עָץ בַּסֶּפֶר בֵּית מֵאִיר שְׂמֻקָּפֶקַע עַל הַמִּנְהַג?⁴⁴

44) שהקשה, שכיון שעושה אותו מעשרין כמו במקדש, מדוע לא המשיך במילואים עמוד 36

[ביה"ל ד"ה לא יצא]

בשם פְּסָח פּוֹסְקִים דָּאִין לְהַלֵּק בְּהִכְיָסוֹ?³⁶

36) ובטעם הדבר כתב השר"ע הרב (סכ"ט), שכל מה שתיקנו חכמים כעין דאורייתא תקון.

[משנ"ב ס"ק לו]

שְׂהוּא עֵיטָה מְעֵשָׂה מְצָוָה?³⁷

37) ולענין חיוב קטן באכילת מצוה, כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"י) שקטן שיכול לאכול פת מחנכים אותו ומאכילים אותו כוית מצוה. וביאר הגר"ש קרליץ (חוט שני פסח פ"ז ס"ק יג) שאף שיעורין לא הגיע להבנת ענין המצה, מימ ביון שיכול לאכול חייבים לחנכו לכך. אמנם אם אינו יכול לאכול כוית מצוה בשיעור הזמן של תוך כ"ד אכילת פרס, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות פ) שיתכן שנחשב עדיין כמי שלא הגיע בלל למצוה, כיון ששיעור הזמן הוא מעיקר המצוה. והוסיף (שם סמ"ג), שבאופן שאינו אוכל את הכוית בשיעור של תוך כ"ד אכילת פרס, אין לחנכו בברכות 'על אכילת מצוה' ועל אכילת מרור.

ושיעור הזמן של תוך כ"ד אכילת פרס לענין קטן, דעת הגר"ש אויערבך (שם אות פ), וששי"כ פני"ד הע' קל) שיש להקל בו ולהעמידו על הקל ביותר, דהיינו תשע דקות.

[שעה"צ ס"ק לו]

הַדְּלִיל פְּסִיחָא לַח, עֵץ שֶׁסָּמ?³⁸

38) ששם מכריע בביה"ל (ס"ח ד"ה אם צריך) כדעות אלו. וכתב במשנ"ב שם (ס"ק בח), שהיינו דוקא בשעה שעוסק במצוה, כגון בשעה שהוא לובש את התפילין או עוסק בתיקוני האבידה, אבל אם כבר לבש את התפילין או שהאבידה מונחת במקום משומה, אף על פי שהוא 'מקיים' מצוה באותה שעה מי"מ חייב בקיום מצוות אחרות, כיון שאינו 'עוסק' במצוה.

ובטעם הדבר לפטורו אף שיכול לקיים שניהם, כתב בביה"ל (שם) בשם הר"ן, שכל העוסק במלאכת שמים לא חייבתו התורה לטרוח לקיים מצוות אחרות.

[משנ"ב ס"ק מו]

הֵינִי כְּדִי צְבֻדָּה?³⁹

39) והוא הדין אם שח דיבר בתוך האכילה, כתב השר"ע הרב (ס"ח) שיוצא. וביאר הגר"ש אלישיב (קובץ פסקים ותשובות להגר"מ גרוס ס"י ע אות ב) שאף על פי שאין הדיבור נחשב הפסק, מי"מ לא ידבר, שהרי לפי הירושלמי צריך לאכול בבת אחת, ואף על פי שאין זה מעכב, מי"מ צריך לאכול במהירות האפשרית.

וכן לענין הברכה, אף ששח בתוך אכילתו, כתב שאין צריך לחזור ולברך את הברכות, כיון שלא דיבר בין הברכה לתחילת המצוה, וכמבואר במשנ"ב לעיל (ס"י תלב ס"ק ו) לענין מי שהפסיק בדיבור באמצע הברכה, והוסיף המשנ"ב שם, שאם אכן דיבר בין הברכה למצוה ודאי שצריך לחזור ולברך.

[משנ"ב ס"ק מז]

דְּצִרְפָּךְ שְׁלֵא יִשְׁקָה מִתְּחֵלַת אֲכִילָה רֵאשׁוֹנָה?⁴⁰

40) ובגדר תחילת האכילה, האם נחשבת מעת תחילת הלעיסה או מתחילת הבליעה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט ס"י ק"ט אות ג) שמשמע מלשון החק יעקב (ס"ק כב) שמחשבים משעת הלעיסה היינו משעה שמתחילה הנאת גרונו, וכן דעת הגר"ש אלישיב

מילואים הלכות פסח סימן תעה תעו המשך מעמוד 174

סימן תעו

מנהג אכילת צלי בליל פסח

[משנ"ב ס"ק א]

ובאלו ארצות אין נוהגין לאכל צלי בשני הלילות.

1) ומעשה הצליה עצמו, כתב הרמ"א לעיל (סי' תסט ס"א) ובמשניב שם (סי' ת) שאם הוא גזי שלם על ראשו כרעיו וקרבו, אסור לצלותו בערב פסח אחר חצות או בליל פסח, כיון שעושהו כעין צליות הפסח ממש בזמן הפסח. ולצלות בליל פסח את הורע לצורך קערת ליל הסדר, כתב במשניב לעיל (סי' תעג ס"ק לב) שאסור אם אין דעתו לאוכלה למחרת באותו היום, מחמת האיסור לעשות מלאכה שאינה לצורך יום טוב.

[משנ"ב שם]

אף על פי שאינו דומה לצלית הפסח, שהפסח שצולה בקדוה פסול, אפילו קבלי יש לאסורו.

2) ואם אין זו צליה ממש אלא עם מים, כתב בשו"ת שבט הלי' (ח"ט סי' קכ א) שאף שהחמין קורא לו צלי, מימ כיון שיש בו מים אין זה צלי, אלא שבעשייתו כדאי להוסיף מים יותר מהרגיל, כדי שיהיה ניכר בו מרק ממש.

חוששים שנראה כאוכל קדשים בחוץ, כמו שחוששים לענון הורע שבקערה, כמבואר לעיל (סי' תעג ס"ק לב). וראה עוד שם.

[משנ"ב ס"ק מז]

סימן 45) וכו', הרי מוזק ביום טוב 46).

45) ולעשות סימן שהוא בצורת ציור, כתב השר"ע לעיל (סי' תס ס"ד) שאין לעשות כן, וביאר במשניב שם (סי' תד) שכוין שמשתדלה בשעת הציור, ויכול לבוא לידי חימוץ.

46) ודוקא באופן שעושה אותיות מדבר אחר ומדקדק למצא וכמו שכתב לעיל (סי' שמו ס"ק טו), אבל כשעושה את האותיות מהמצה עצמה, כתב שם שאין על כך שם בחיבה ולא שיוך בזה מוחיקה, וכן כתב הברני יוסף שם (סי' ד) וכן צידד בשו"ת שבט הלי' (ח"ט סי' עז), ליישב את דברי המשניב, שאף שחתם כאן, על כל פנים בנתנו למה שחילק בסו"י שמו בין עשוי ממינו לעשוי ממין אחר, והוסיף, שאם נאמר שדברי המשניב כאן כסתמן שבכל אופן אסור, יש לומר אולי שמשום שזו הטענה של רבים לעשות סימנים במצות, לכך החמירו בפסח שבכל ענין יהיה אסור, כדי שלא יבוא לחלק. מנאירך, החז"ר (ארי"ה סי' סא ס"ק א) כתב שבכל אופן ששובר את האותיות אף אם הן עשויות מהמצה עצמה אסור לעשות כן, וראה מה שכתבנו במשניב שם.

הלכות פסח סימן תעו תעו המשך מעמוד 174

ויאכלנו, כיון שאסור לאכול אפיקומן שתי פעמים וראה שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' מו). ונאמר בכך שלשה ביאורים:

א. בשו"ת אסרת משה (ארי"ה ח"ג סי' טו) ביאר, שכאן מדובר בשעדיין לא בירך ברכת המזון וגם לא נטל מים אחרונים, ולכן נחשב עדיין כעוסק באכילת האפיקומן, ולפיכך מותר ואף ראוי לו להחמיר ולחזור לאכול אפיקומן בהסידה. ב. הגרש"ו איערבך (הלכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות קו) ביאר, שכאן מדובר שעדיין לא הפסיק מאכילת האפיקומן ולכן יחזור ויאכלנו בהסידה. ג. בשו"ת הלכות (תיקונים להוצאה שניה סי' תעב) ביאר, שכאן מדובר במי שעדיין לא הסיח דעתו, ולעיל מדובר שכבר הסיח דעתו ולכן אסור לו לחזור ולאכול אפיקומן.

[שע"צ ס"ק דז]

וצריך קצת לכוון בברכה לפטור גם האפיקומן.

6) ומשעם זה כתב הפמ"ג (סי' תפו משכ"ו ס"ק יח), שאין לשוה שיחה בטילה עד לאחר אכילת האפיקומן, וכתב הגרש"ו איערבך (הלכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות עה) שנהגו שאין מזהירים בכך, שמחמת הקושי שבדבר לא נתקבלה התמא זו.

[משנ"ב ס"ק ה]

והכל לחיוב המצוה.

7) יש שנהגו כסגולה לשמירתה, לשמור חתיכה מהאפיקומן ולנקוב בה נקב ולתלותה על הקיר, וכתב לקמן (סי' תק ס"ק טו) שאין איסור לעשות נקב זה ביום טוב ואפילו בסכין, אלא שיש להחמיר שלא לעשותו בצורת עיגול או בצורת משולש כמנן חד.

[משנ"ב ס"ק ו]

ויהא נהיר וכו' 8).

8) ומי שאינו יכול להפסיק לאכול את האפיקומן קודם חצות וכבר אכל בטעודה מצה שמורה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' מח

משתמשים בה גם כוכר לקרבן פסח, ובפרט לדעת הסבורים שבכל בית מצה שאוכלים בלילה זה מקיימים מצוה.

[משנ"ב ס"ק ז]

על השבועי.

8) וטעם הדבר שתיקנו לאכול את קרבן הפסח על השבוע, מבואר בירושלמי (פסחים פ"ו ה"ד) שיש לחוש שאם יאכלנו כשהוא רעב ותאב, שמה יבוא לידי שבירת עצם, ורש"י (פסחים פ"ה א ד"ה אין מפטירין) כתב, שאכילת בשר כל הקדשים צריכה להיות דרך חשיבות וגדולה, ולכן נבא את קרבן הפסח צריך לאכול בגמר השביעה, כדי שיהנו באכילתו ובכך תחשב כאכילת דרך גדולה, כדרך שהמלכים והמזולזים אוכלים. וביאר המרדכי (חסדר בקצרה) שאף הירושלמי מודה לטעם של חשיבות וגדולה, ולא הוצרך לטעם נוסף אלא כדי לבאר מדוע הוקדמה אכילת קרבן ההגה לאכילת קרבן הפסח. ותוספות שב (קכ), א ד"ה מפטירין) כתבו טעם נוסף, שהוא כדי שישאר בפיו טעם פסח ומצוה.

[משנ"ב ס"ק ז]

ויאכלנו פהס"ק 4). וכדי עבד אם שכתב ואלו ה"ס"ק, אינו צריך לקרר ולאכל אם קשה עליו האכילה.

4) וקודם אכילת האפיקומן, כתב השר"ע הרב (ס"ה) שיש נהגים ליטול כשהוא כרוך במטפחת ומשלשלים אותו לאחוריהם על הכתף והולכים בבית כארבע אמות, ואומרים יך היו אבותינו הולכים משארתם צורות בשמלותם על שכמם, ולאחר מכן אוכלים אותו. והוסיף שבמדינות אלו אין נהגים כן.

הקפ"ה החיים (סי' א) כתב, שיש שנהגו לומר בשעת אכילתו יוכר לקרבן פסח שוה נאכל על השבועי.

6) מבואר מדבריו, שאין איסור לחזור ולאכול בהסידה, אמנם, לעיל (סי' תעב ס"ק כב) כתב, שאם שכח לאכול בהסידה, לא יחזור

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תַּעֲה תַעוּ

פז באר הגולה

צ ברתא פסחים
לייר ק פשוט שם
בפסחא קיב ד שם

(לח) ואחר-כך נתרפא, חיב לאכל אחר שנתרפא, לפי שאותה אכילה היתה (לט) בשעה שהיה פטור מכל המצות: ו [*] אכל בחצי זית (מ) וחדר ואכל בחצי זית (מא) וצא, ובלבד שלא ישהה (מב) בין אכילה לתברתה יותר מבדי אכילת (מו) פרס (מג) וצנן לקפון סימן חריב סעיף ג): ז *קאין חיוב אכילת מצה (מד) אלא בלילה הראשון (מז) בלבד: הגה (מו) ונהגו לעשות שלש מצות של סדר מצשרון, וזכר ללקח-יתורה, ועושים בהם (מי) סימן לידע אינה ראשונה או שניה או שלישית, ומניחים הראשונה עלינה ותשניה באמצע והשלישית בתחתונה לכריכה, ואם שנה לא עכב (טד בשם הרא"ש), ואופן אותם גם-כן כסדר (כל"כ ובאחדים), ואם לשברה (מה) אמת מהן לוקחין אותה (יע) לשניה, דבלאו הכי פורסין אותה (אגור). י' ואף בלילה הראשון (מט) יוצא בביתו. (ישעור בנות, צנן לקפון סימן תפ"ו):

תַעו מְנַהֵג אֲכִילַת צְלִי בְלֵיל פֶּסַח, וּבו ב' סְעִיפִים:

א *מקום (ה) (ו) [ה] שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים אוקלים, מקום שנהגו (א) שלא לאכל אין אוקלין, ונהגו שמה יאמרו בשר פסח הוא. ב'ובכל מקום אכור לאכל (ב) שה צלוי (ג) פלו דאחד בלילה זה, מפני

שְעִירֵי תְשׁוּבָה

[*] אכל בחצי זית כו'. וכתב בשו"ת שיי חיב סימן יח ששם אין לי בליל-פסח רק חצי זית מצה אין חוב לאכלו כלל ואכילה כמות ששעה כו'. ע"ש. וכ"כ בספר בני חיי סימן תעה, ובמח"ב הביא פנה תשובת חכם אגוד וגם הוא ז"ל האריך ודקדקו דקמו לענין אסורין ח"ש אסור טהרת כמ"כ לענין מצוה ע"כ קצת מצוה איכא. ועין לקפון סימן חשב מ"ש פנה: [ה] שנהגו, עב"ט. וצנן בשו"ת בית-יעקב סימן כד דתמיר ג"כ צלאו ואח"כ פשלו, וע"ש בב"י-קדו, וכת"י פתב ואפלו פשלו ואח"כ צלאו צלי-קדו אסור משום מראית-עין, ע"ש. וכ"כ מח"ב משם תשובת בח"י, וע"ש שכתב שכל דבר שפסקה שיש בו פיק אפ"י שח"י-קדו מצטמק ולא יפאר לתלוותה של פיק אינו צלי אלא פכשיל וס"י:

ומיהו לצרף חולה קצת יש להקל בזה, מ"א, וכ"כ בח"י. אבל הפר"ח אומר בין

בְּאֵיזֵי הַלְקָה

כמה פוסקים דאין לחלק בכה"כ⁽³⁶⁾, א"כ"כ הוא הדין במרור, ואפלו לתקיעת שהיא מקל במרור מטעם שהיא טלחא דרבנן, מקל מקום ביום-טוב שני שהיא ג"כ נהגו מודה ר"ח להקל באכל מצה וסבור שאינו מצה, כי ה"כ דלא לתלילי בה: * אין חיוב אכילת מצה וכו'. ומי שאין לו מצה, לא יצא ביום-טוב חוץ לתהום עבוד זה. ועל-ידי עפ"ם להביאו שרי, ואפשר אף כשלא יביא לו כי אם אחר חצות נמצי' כסימן תע"ז:

הדין אפלו לא הפסיק בינתיים, (מ) אלא שששה באכילתו את הכזית יותר מבדי אכילת פרס, אין מצטרף יחד ואינו יוצא: (מא) יצא. ה"נו (מב) בדיעבד⁽³⁷⁾, אבל לכתחלה צריך לאכל פצות ביחד ולבלע: (מב) בין אכילה לתברתה. הלשון אינו מדקדק פל"ף, דצריך שלא ישהה מתחלת אכילה עד סוף אכילה אחרונה יותר מבדי אכילת פרס, דזה אין נחשב בכלל אכילה: (מג) וצנן לקפון סימן חריב. מהו ששור פרס⁽³⁸⁾: ז אלא בלילה הראשון⁽³⁹⁾. וכת"ב "בערב תאכלו מצות", אבל שאר כל הלילות וכל הקמים אינו מזהר אלא שלא לאכל חמץ. ואף דמח"ב לאכל פח ביום-טוב, כדמזכר בסימן קפה, (מז) יכול לצאת במצה עשירה, דהיגו שפלושה במי-פרות, אבל לחם עני אינו מחיב מן החורה כי אם בלילה הראשון, ומשום ספקא דיומא חיב לדין אף בלילה שניה: (מה) בלבד, ובשם הגר"א נהגו דעל-פל-פנים מצוה איכא לאכל מצה כל שבגעה⁽⁴⁰⁾, אלא שאינו חיוב: (מו) ונהגו לעשות וכו'. עין בספר בית-מאיר שמפסק על המנהג⁽⁴¹⁾, ובבמה מקומות כהיום נשפך המנהג: (מז) סימן⁽⁴²⁾, ואין לעשות (מג) אותיות להפרא, שכלשון ברין אותה ה"ו מוזק ביום-טוב⁽⁴³⁾: (מח) אחת מהן. פרוש, אפלו אם (מז) השלישית לשברה, ואם-כן מקדימין עקשו השלישית קדם לשניה, מכל מקום משום דקדמה למצוה אין צריך לאפות אחרת: (מט) יוצא בביתו. עין בסעיף א ובמסנה ברוך סעיף-קטן ט:

א (א) שלא לאכל וכו'. ובאלו ארצות (ה) אין נוהגין לאכל צלי בשני הלילות⁽⁴⁴⁾, ואפלו צלי-קדו (פרוש, שנצלה בקדוה בלא מים ושום משקה, אלא מחפשל במהל היוצא ממנו), אף-על-פי שאינו דומה לצלית הפסח, שהפסח שנצלה בקדוה פסול, אפלו הכי יש לאסרו⁽⁴⁵⁾ מפני מראית העין, שלא יטעו להתיר גם צלי-אש. ואפלו אם בשלו מתחלה במים ואחר-כך צשאו צלי-קדו יש לאסר מטעם זה. ומיהו, לצרף חולה קצת יש להקל בזה. (ב) ואם הנה צלי ואחר-כך בשלו, בתר לכל: (ב) שיה. בין שה כשבים (ג) או שה עדים: (ג) פלו

שְעִיר הַצִּיּוֹן

(ג) כן מבאר ברין וכתוב המגיד: (לט) לאפוקי שומר אבדה [או משמר המת], אף דהוה גס-בן פטור אז מכל המצות ואפלו יכול לקום שניהם, אם צריך לטרח אחר זה, לדעת פסח פוסקים, ובלע"ל בסימן לח, צנן שם⁽⁴⁶⁾, אם אכל אז מצה יצא ידי חובתו, והוא איש, אלא שצא אז חובתו התורה מפני שהוא עוסק במצוה אחרת. ומכל מקום מספיקא אם יוכל אז לברך ברכת אכילת מצה אשר קדשנו במצותיו וצונו וכו' וכו' מין שהוא אז אינו מצוה על זה: (מ) פן משמע משימת הפוסקים, וכן מוכח דיומא דף פ צמח ב בדש"י רבתי הפתחיל 'צנות', צנן שם: (מל) מן כתב מגן-אברהם בסעיף-קטן ד, וכן כתב הש"י בסעיף-קטן יא: (מג) מן-אברהם ושי"א: (מג) רמ"א בהשוכה: (מל) אחרונים: (ה) פלו ממגד-אברהם ושי"א: (ג) מן-אברהם ועוד הרבה אחרונים, דלא כקרי תול"ש: (א) פוסקים:

